

Klic TRIGLAVA

LETO XI.

27. SEPTEMBRA 1958.

ŠTEV. 232.

FRANCIJA

Jugoslovanski emigrantski zagovorniki močne roke, od Nemčije preko Anglije in Združenih držav tja do Avstralije, so triumfirali, ko se je v Franciji zrušil parlamentarni sistem in je vojska vsilila državi generala na podoben način, kot so rimske legije nekoč postavljale cesarje. Dopovedovali so nam, da je demokratični sistem odpovedal...

Toda tragedija Francije ne leži niti v krizi demokracije niti v pomanjkljivi ustavi. Vzroke je treba iskati v njenih družbenih in zgodovinskih silah, ki so ohromile njeno industrijsko revolucijo in Francozom odtegnile delež na materialnih dobrinah moderne države.

Sama drobna sestava prebivalstva na vse pretege podpira izredno močan individualizem, lokalpatriotizem in politično psihologijo, ki je bolj nagnjena k podiranju kot h graditvi. Vse to krepi pomanjkanje državljske zavesti, zato vidi tudi toliko Francozov v državi sovražnika, posebljenega v davčnem eksekutorju ali v naborni komisiji. Te sile so ustvarile politični sistem, ki daje prednost mali buržoaziji in kmetu kot statičnima silama podeželja proti dinamičnim silam velenesta. Posledica tega je bila, da ni moglo biti gospodarskega in političnega ravno težja, da so industrijski predeli nujno zavrnilo parlamentarni sistem in iskali izhoda v komunizmu, medtem ko so nazadnjaške individualistične sile zmagoslavno odklanjale vsako spremembo in vsako žrtev, ki bi bila potrebna na njihovi strani, da bi pomirila delavstvo. Glavni koristniki takega stanja so bili komunisti.

Razprava o obliki vlade v Franciji je stara 170 let. Zato so imeli štiri republike, dve cesarstvi, štirinajst ustav in na stotine vlad. Toda v tem nezadovoljstvu s političnimi ustanovami ne smemo iskati vzroka ampak posledice francoskega arhaičnega individualizma, ki ni pripravljen na kompromise, ki ne zaupa organizaciji, ki večno sumiči politike in prezira vsako vlado.

Takšno stanje bi slejkoprej moralo voditi v socialne nemire, akone bi vstopil v arena nov činitelj - vojska. Predstavljati armado kot "edinega pravega čuvarja francoskega duha", kot je to storila zboraška ISKRA, je sila naivno, ker takega duha splah nikjer ni bilo. Potrpežljivost poklicne vojske je dosegla svoj višek v dobi iskanja alžirske rešitve, ko se je zdelo ali se je bilo bati, da bo za Sirijo, Indokino, Marokom, Tunisom in Suezom doživela vojska novo ponižanje in nov poraz. Upor je bil odraz njenega razpoloženja, ki je krivilo politike za nezmagovite vojne, za vojno stanje takorekoč vse od leta 1939., kot je nekoč ugotovil De Gaulle. Vojaki, ki bi potrebovali enostavnosti cilja in gotovosti, so prišli do tega, da so se berili, ubijali in umirali za to, da so politiki lahko razkazovali svoje govorniške sposobnosti v parlamentarnih debatah in kompromisih pri sestavljanju in podiranju državnih vlad.

Ko je tako prišlo do upora, sta ostali le dve možnosti: ukloniti se zahtevi vojske in sprejeti De Gaulle ali pa pristati na vojaško diktaturo in s tem na neizogibno državljansko vojno.

Jasno nam je, da s samo spremembo ustave po De Gaullovi zamisli, o kateri glasujejo francoski državljani te dni, francoska kriza niti zdaleka ni rešena. Na rešitev bodo čakala vsa tista vprašanja, ki smo jih nakazali zgoraj, v prvi vrsti kajpak prav alžirsko vprašanje.

Zelo verjetno se nam zdi, da bodo o temeljnih vprašanjih slednjič morali odločati državljani sami in da utegne priti rešitev od tistih pozitivnih, toda združenih sil, ki bodo v obliki nedoktrinarne stranke nudile in zagotovile Franciji globoko socialno reformo.

ZORA PUCA...

Kakor poroča v svoji stalni rubriki g. Simonič, je HRVATSKA ZORA v juliju ostro zavrnila ISKRO, ki se je zavzemala za državni in narodni integralizem, ki da ne more biti vprašanje volilnih skrinjic ali gumijastih kroglic. Pri tem je ZORA zaključevala, da pomeni bučni ISKRIN antikomunizem, da bomo za rdečim Rankovičem dobili črnega in da se po tem Zapad upravičeno vprašuje, zakaj naj bi pomagal na oblast neki novi diktaturi, ko pa ima Jugoslavija že Titovo.

Stališče ISKRE nas ni niti najmanj presenetilo, ker smatramo vodstvo Zbora za integralce prvega razreda, ki so po zlomu svoje politike sicer omilili stališče do federacije, toda samo iz upravnega ne pa tudi etniškega vidika. Nič novega tudi ni, da se še vedno radi ogrevajo za močno roko, le da je ta izrazito protikomunistična, kajti njihovo stališče do demokracije je še vedno tako, kot je bilo nekoč: totalitaristično. Postali so le nekoliko bolj previdni. Njihovo vistosmerjenost in ljubezen do nje je vendar z lahkoto videti v njihovem časopisu, ki ne dopušča polemiko ali javno razpravo, z izgovorom, da se ne ukvarjajo s takim poslom... Do konca septembra tudi še niso odgovorili HRV. ZORI.

Ko je v decembru 1953. izšla prva številka tega hrvatskega mesečnika, smo ga simpatično sprejeli, da si smo pri tem ugotovili, da so stvar pokrenili hrvatski zborasi, ki so se pred tem sicer približevali Hrvatski seljaški stranki, vendar pa so kasneje krenili več ali manj na svoja pota, ko niso našli dovolj razumevanja za jugoslovansko stvar. Že tedaj smo zapisali, da poskušamo razumeti, zakaj je Ljotičevo jugoslovanstvo našlo močan odmev pri Dalmatincih, ki sicer tvorijo jedro ZORINEGA aparata.

Ne moremo reči, v koliko so zaključki g. Simoniča v današnjih "Razgledih" točni; morda je to zgolj njegovo predvidevanje, katerega pa po vsej verjetnosti ne bi bilo, če bi ZORA že zdavnaj razčistila s tem svojim osrednjim vprašanjem: z Ljotičem in Zborom. Nejasnost v tem pogledu je večkrat povzročala kritiko in odpor pri Hrvatih in Srbih. Ti pogosto niso vrednotili ZORINEGA pisanja po vsebini ampak so ga zavrnilo zaradi nejasnosti glede integralnega Zbora in totalitarne Ljotiča. Že ob njeni prvi številki smo napovedovali, da bo njen posel pri Hrvatih težak prav zaradi pripadnosti njenih izdajateljev Zboru. Čeprav je ZORA z močnimi argumenti razčistila svoje stališče do hrvatstva in jugoslovanstva, je pogosto ne le pri samo-Hrvatih ampak tudi pri drugih naletela na odpor, ki je niso vedno zavrnilo s protidokazi ampak prej z motivacijo, da gre za hrvatske zborase, ki jih podpirajo srbski zborasi, da so oboji totalitarci in da je tako pisanje ZORE samo pesek v oči in speljevanje hrvatske vode na velesrbski mlin.

Daleč smo od tega, da bi a priori odrekli sodelovanje z nekom, ki je nekoč iz idealnih razlogov bil pripadnik Zbora, pa je kasneje spoznal, da mu je mesto med demokrati. Vsekakor pa odklanjamo sodelovanje s tistimi, ki so še danes nosilci totalitarne miselnosti ali pa so si umazali roke s krvjo, prelito na nekomunistični strani. Gotovi znaki sicer kažejo, da med pobudniki Zore in vodstvom Zbora ni iskrenih odnosov že nekaj časa in da so se prenekateri hrvatski zborasi odločili za demokratsko stran, toda javnost bo glede tega prepričana, kadar bo HRVATSKA ZORA povedala in dokazala, kje zares stoje njeni izdajatelji.

UREDNIŠTVO

Angleški tisk je te dni poročal, da se je lektorica za angleščino na ljublj. univerzi Miss Fanny Copeland pri starosti 88 let povzpela na Triglav (2863 m) in da je to storila prej že devetintridesetkrat. Gospa Barkworth, ki je prevedla v angleščino Levstikovo "Gadje gnezdo" (z dvema izdanjima: 1931, 1943), je Slovenijo vzljubila kot svojo drugo domovino, je velika prijateljica njenih čudovitih gora in tudi v času sovražne okupacije ni hotela zapustiti Ljubljane, ampak je raje delila dobro in hudo z njenimi Slovenci.

Njen oče je bil Kralj. astronom za Škotsko in po njen uporablja svoje ime namesto poročnega. Njen sin, Mr. H. Barkworth, živi v Derbyshiru.

F.P.

LOJZE ZUPAN:

ZMAGA BREZ MIRU

Doslej je naša javnost veliko slišala in brala o delovanju in nedelovanju jugoslovanskih emigrantskih vlad v Londonu za časa zadnje vojne, kakor tudi o vzrokih, ki so dovedli do vzpostavitve Titovega režima v Jugoslaviji. Čeprav je neizpodbitno, da so te vlade kompromitirale demokrasko stvar in zapravile moralni kapital, ki jim ga je dal 27. marec 1941, se mi zdi prav, da naša javnost v enaki meri zve tudi za napake, ki so jih delali zahodni zavezniki in ki so nemalo pripomogle k zmagi komunizma v vzhodni in zlasti še srednji Evropi. Pri tem se mi zdi potrebno poudariti, da ne razumem, čemu naj bi te napake izpregledali in jim pripisovali manjšo vrednost ravno zato, ker so jih storili Angloamerikanci. Zdi se mi, da je to preje oteževalna okoliščina kot pa olajševalna, ker so imeli dovolj voditeljev, od katerih bi človek pričakoval pametnejšega obnašanja in večje razsodnosti.

Pri pisanju tega članka nisem imel nikakega namena pečati se s specifično jugoslovanskim primerom, ampak zgolj s potekom dogodkov, ki so vodili do neizogibnega prodora sovjetskih čet in s tem komunizma v srce Evrope. Vkolikor je bilo praktično, sem navedel razne izjave, ki potrjujejo postavljene trditve.

Nesporazum o težišču vojne

Svetovno vojno so sprožili Nemci s svojim napadom na Poljsko v septembru 1939, ter s tem dokončno porušili ravnotežje sil, ki je bilo ustvarjeno v Evropi po prvi svetovni vojni na področju bivše Avstro-ogrske monarhije. Anglija, ki je bila na tem ravnotežju predvsem zainteresirana, je morala nujno vstopiti v vojno, ker bi se sicer znašla v Evropi v osamljenem položaju. Ponovna vzpostavitev ravnotežja, ki je bila glavni cilj vstopa Anglije v vojno, pa se ni nujno skladala z idejami, ki so jih imeli v tem primeru tako Amerikanci kot ostali evropski narodi, pa naj so že bili zasedeni ali ne. Osvoboditev izpod nacističnega jarma je bil sicer skupen cilj, toda v političnem smislu to ni nujno pomenilo restavracije stanja izpred 1939. leta. Kar se je Anglije tikalo, je bil njen prvi cilj premagati Hitlerja in vzpostaviti takšno stanje, da ne bo nobena sila odločilno prevladala v Evropi in da si bo Anglija lahko zagotovila zadosten vpliv potom sklenitve političnih in gospodarskih sporazumov s posameznimi evropskimi državami.

Kar se Amerikancev tiče, jih britanski problemi in cilji niso zanimali. Podpirali so Angleže samo zato, ker so smatrali, da Angleži branijo zapadno civilizacijo in demokrasko ustanove in nič več. Kot se je pokazalo po vstopu Amerike v vojno, decembra 1941., je Amerikance zanimal samo vojaški potek vojne in vsak poskus kombiniranja političnih faktorjev s strategijskimi je naletel pri njih ne samo na gluha ušesa ampak celo na odprto nasprotovanje.

Koncem 1941. leta so bile Hitlerjeve armade pred Leningradom in Moskvo in vse je kazalo, da se bodo Sovjeti morali ali podati ali pa skleniti premirje. Angleži in Amerikanci, ki so medtem vzpostavili skupen vrhovni štab, so bili mnenja, da je potrebno čimpreje udariti po Nemcih in razbremeniti Sovjete ter tako preprečiti polom ruske fronte. Toda tu so se pokazale prve razlike med angleško in ameriško strategijo, ki so, brez pretiranja rečeno, zastrupile nadaljni potek vojne. Medtem ko so Amerikanci zagotovili Molotovu, da bodo zavezniki izvršili invazijo Francije preko kanala v 1942. letu, so Angleži temu zagotovilu dodali pripombo "če bo položaj dovoljeval". Amerikanske vojaške voditelje je to tako razdražilo, da so na vrat na nos hoteli opustiti evropski bojišče in se osredotočiti na borbo proti Japoncem na Pacifiškem oceanu. V čem je bil vzrok takemu angleškemu in ameriškem stališču?

Britanci so smatrali, da bi vsak masovni napad preko Kanala leta 1942. predstavljal samomor, ker so Nemci docela obvladali pomorske zveze. Številke pričajo, da so Nemci potopili od septembra 1939. leta do decembra 1941. leta (t. j. še predno so Amerikanci vstopili v vojno) deset milijonov ton ladjevja. V prvi polovici 1942. leta so Nemci potopili štiri in pol milijone ton ladjevja, od česar samo v juniju 825.310 ton odnosno eno ladjo vsake štiri ure. Drug vzrok je bil nenavadno hiter prodor Japoncev, ki so

zasedli Singapor in vdrti v Burmo, medtem ko se je Hitler pripravljala prodor preko Kavkaza in Srednjega vzhoda, kar je pomenilo, da se bodo Nemci in Japonci, ako se jim nihče ne postavi po robu, srečali nekje ob Indijskem oceanu. Britanci so zato smatrali, da je potrebno Nemce napasti na kakem manj branjenem področju, kot pa je bila francoska obala, kjer so Nemci zgradili famozni Atlantski zid, in pa zaustaviti Japonce z ojačanjem Indije. Za napad na Nemce se predlagali severno Afriko in Sredozemlje, kjer so Nemci zapirali pomorska pota na Srednji vzhod in v Indijo, kar je pomenilo, da so morali Angleži uporabljati daljšo pot okrog južne Afrike, da so oskrbovali svoje čete na Srednjem in Daljnem vzhodu. Akcija v Sredozemlju bi ta pota spet odprla in zmanjšala število potrebnih ladij za prevoz dobav za okroglo en milijon ton, ki bi bile lahko uporabljene za druge namene.

Amerikanci so po drugi strani smatrali, da so Britanci preveč oprezni in premišljeni in da vse zavisi od veličine vojne proizvodnje in organizacije. Udari, kar se da in z vso močjo in ni vrag, da bo nekje počilo. Število žrtev jih pri tem ni zanimalo. Zanje je bilo glavno doseči zmago čim prej in niso verjeli v britansko trditev, da je "najdaljša pot naravnokrog najbližja pot domov". Ker so Britanci niso hoteli udati, sta gen. Marshall, ki je bil šef ameriških poveljnikov (Joint Chiefs of Staff), in admiral King, šef ameriške mornarice, propagirala, da se Amerikanci raje osredotočijo na Japonce. Za takšno stališče je bilo več razlogov: 1) Amerikanci so bili bolj navdušeni za boj proti Japoncem zaradi izdajalskega napada na Pearl Harbour; 2) Gen. MacArthur je propagiral pacifiško bojišče že zato, da je nasprotoval Rooseveltu, ker je bil MacArthur ljubljenec republikancev in verjetni kandidat pri predsedniških volitvah 1944. leta; 3) proti-britanska nastrojenost admirala Kinga, ki se je boril pod britanskim poveljstvom v prvi svetovni vojni in ki je izjavil, da se ne bo nobena ameriška ladja tolkla pod britanskim poveljstvom, če bo šlo po njegovi volji; 4) Kingova mornarica bi imela na Pacifiku pred seboj sebi podobno mornarico, medtem ko bi se morala na Atlantiku omejiti več ali manj na vlogo spremljevalca konvojov in na podporo amfibijskih operacij. To pa bi bilo, po Kingovem mišljenju, ponižajoče.

Tako Kingovo stališče je delalo velike težave tudi pri sami invaziji v Francijo, ko je do nje prišlo. 1. maja 1944., ko bi se morala invazija začeti, je imel King na razpolago 31.123 ladij, od katerih jih je dal za invazijo 2.493 (po njegovi lastni izjavi v "US Navy at War 1941-45"). Od tega je bilo 188 transportnih ladij za tanke - v primeru z 87, ki jih je King dal na razpolago za napad na majhen pacifiški otok Saipan, katerega je držala ena japonska divizija! Pri tem ni bilo važno, da se Roosevelt ni strinjal s takimi stvarmi. Smatral je Kinga za velikega mornariškega strokovnjaka in ni želel vršiti nanj pritiska. Dve stvari sta bili karakteristični za Amerikance v zadnji vojni: 1) Čeprav je bil Roosevelt formalno vrhovni poveljnik ameriških oboroženih sil, ni bilo govora, da bi tudi dejansko poveljeval, kot je recimo Churchill. Poveljniki raznih rodov vojske so se z veseljem kregali, kateri rod vojske je važnojši: vojska, mornarica ali letalstvo? Neumna ljubosumnost je ovirala osredotočenje sredstev in naporov. 2) Medtem ko je Anglija imela koalicijsko vlado konservativcev, laburistov in liberalcev, se v Ameriki ni izpremenilo ničesar. Republikanska stranka, ki je bila v opoziciji, je svojo vlogo odigrala na isti način, kot če bi vladal popolen mir. To je bil vzrok, da je bil Rooseveltov položaj vseskozi negotov in izpostavljen strankarskim prepričanjem.

Britansko nasprotovanje invaziji preko kanala v teku 1942. leta je naletelo na kritiko tudi pri gen. Eisenhowerju. Toda poskusna akcija Kanadčanov na Dieppe v avgustu tega leta je pokazala, da ni govora o upostavitvi kakega malega mostobrana na evropskem kontinentu kot prehodnika invazije. Od skupno 5.000 Kanadčanov je bilo ubitih, ranjenih in ujetih 3.369. Priprave so se zato izvedle za izkrcanje v severni Afriki, ki bi se verjetno končalo s porazom, ako ne bi Churchill osebno interveniral pri Rooseveltu naj prisili Kinga, da da na razpolago zadostno število transportnih ladij. Ta borba na vrhu je priprave tako zavlekla, da je do invazije severne Afrike prišlo šele pred zimo namesto na začetku oktobra kot si je Eisenhower, ki je operaciji poveljeval, zamislil. Neposredna posledica je bila seveda ta, da se je vojna v severni Afriki zavlekla do spomladi 1943. in da je s tem padla v vodo tudi možnost invazije preko Kanala v letu 1943.

Izid akcije v severni Afriki je bil zelo dober in je predstavljala izvrstno šolo za zavezniške sile, ki so bile prvič v akciji pod skup-

nim poveljstvom. Nemci so izgubili okrog 150.000 mož, medtem ko so bili Italijani docela demoralizirani. Sredozemsko morje je ponovno postalo svobodno za zavezniško mornarico, ki je lahko vršila stalen pritisk na sovražne sile od Bosporja do Marseilla ter s tem razcepila nemške sile vzdolž cele sredozemske obale.

Rusom ta razvoj ni bil povšeči, ker - kot se je kasneje pokazalo - niso hoteli, da bi zahodni zavezniki obvladali južno-vzhodno Evropo in Srednji vzhod. Zato se niso izkazali zahodnim zaveznikom prav nič hvaležne za zaplet Nemcev na Sredozemlju in so obtožili Amerikance, da so jih prevarali, ker ni prišlo do invazije preko Kanala, kot so obljubili. Ko sta Churchill in Roosevelt povabila Stalina, da pride v decembru 1942. leta v Casablanca, je Stalin pikro odgovoril, da ne more zapustiti Sovjetske zveze, ker je prezaposlen z nemškim pritiskom, in da upa, da bodo zahodni zavezniki odprli "drugo fronto" preko Kanala bodisi do konca 1942. leta ali na spomlad 1943. leta.

Zgodilo se je seveda drugače. V Casablanci je bilo ugotovljeno, da bodo vojne operacije v severni Afriki trajale do okroglo maja 1943. in da ne bo mogoče začeti z invazijo preko Kanala pred septembrom - pod pogojem seveda, da letalstvo in mornarica zadata Nemcem dovolj velike udarce. In še potem ni verjetno, da bi zavezniki mogli doseči odločilne uspehe pred zimo. V Angliji bi bilo treba zbrati najmanj 40 divizij za začetni napad in nadaljnih 60 divizij za podporo v dobi med majem in septembrom, t.j. v treh mesecih, ako gre vse po sreči. Vse to je povzročilo, da se Churchill in Roosevelt nista odločila za invazijo v 1943. letu. Nastalo je zato vprašanje: Ako bo do invazije preko Kanala prišlo šele na spomlad 1944, kaj početi z četami, ko bo enkrat končana afriška kampanja? (Bo še)

...oOo...

PRED DESETIMI LETI

"...Šesti september nam je spomin na vladarja države, kateri smo se nekdanj zaobljubili žrtvovati naše mlade sile. Še preden smo mogli zaobljubo v celoti izpolniti, se je država sesula zaradi zunanjih in notranjih sovražnikov v prah. Zopet in zopet smo premlevali vzroke naše državne in narodne nesreče. Našli jih nismo le pri sovrážniku ampak tudi v našem taboru, v naših vodečih krogih. Pojavila so se vprašanja o bodoči državni ureditvi.

Že dolgo je tega, kar smo se bili odločili za demokracijo. Nobena uganka ni, kaj tak politični in gospodarski sistem prinaša v državno ogrodje. Ne moremo drugače, kot da prav na šesti september poudarimo potrebo demokracije v državi in demokratičnega postopka. Ustava, ki jo je sprejelo veljavno izvoljeno narodno predstavništvo, je najvišji zakon. Prvi, ki mora ž polnjevati določila ustave je prav kralj. Le tako je mogoče razviti visok državljanski čut pri vseh, ki je potreben za obstoj in razvoj države. Kralj je simbol državne oblasti, ni pa oblast, kajti oblast pripada narodu in po njem izvoljenim predstavnikom v narodni skupščini. Kralj in vlada izvršujeta le voljo naroda."

(KT št. 3.)

"...Zelo pa se nas Slovencev po mojem mnenju tiče spor med Titom in Moskvo in je vredno, da razmislimo o tem. Da nes je tam pri nas domapoložaj že

tak, da je Tito odrezan od Vzhoda in je majhna verjetnost, da bi se spet sprijaznil... Prav verjetno je, da se bo Tito poskusil približati Zapadu, ko na vzhod ni več mogoče... Tito je postal tu v Angliji že junak, ki se ne pusti Moskvi...

Pozabljeno je skoraj vse, kar je slabega storil. Seveda, zapadnjaki bi zelo radi imeli, da Jugoslavija ne bi bila pod sovjetskim vplivom in da bi tam bil red in mir. Ako se Tito obrne na zapad (in kam naj se sicer?), bo prav dobro zadovoljil potrebam.

V takem primeru se mi zdi prav malo verjetno, da bomo mogli domov. Tito bo Tito - morda se mu bodo prilizovali kateri, ki so vso vojno sodeli kje na varnem - a mi tega ne moremo. Nimamo pa moči in oblasti, da bi jo postavili nasproti in doma držali red in mir, ako bi Tito odletel. Ali naj torej zapadnjaki vržejo Tita in imajo zmedo namesto njega?

Prav dobro se mi zdi, g. urednik, bi bilo, ako bi vsaj mi Slovenci pokazali boljšo voljo in sposobnost - in se povezali med seboj."

(Pismo v KT št. 4.)

UREDNIŠTVO IN UPRAVA SE LEPO ZAHVALJUJETA G. DR. A. SFILIGOJU ZA LJUBEZNIJIV ČLANEK V "DEMOKRACIJI" OB PRI-
LIKI DESETE OBLETNICE KLICA TRIGLAVA.
Urednik

SOVJETSKA SRAJCA

(Ameriška informacijska služba v Londonu je svoječasno objavila govor, ki ga je imel posebni pomočnik prezidenta Eisenhowerja g. Gabriel HAGUE pred Ekonomskim klubom v Worcester, Massachusetts, Združene Države. G. Hague se je bavil z gospodarstvom Sovjetske Zveze. Ker govor vsebuje precej podatkov o sedanjem gospodarskem položaju te države in problemov, pred katerim stoji, pričobujemo spodaj nekaj izvlečkov iz tega govora:)

Od prvega petletnega načrta leta 1928. se je Sovj. zveza hitro razvila iz pretežno poljedeljskega gospodarstva pod carjem. Medtem ko je ruska ekonomija bila za časa poslednjega carja šesta največja na svetu, je sedanja druga. Celotni sovjetski pridelek je dosegel l. 1950 eno tretjino ameriškega. Leta 1958. je s prebivalstvom, ki je za 20 odstotkov večje od ameriškega, sovjetska proizvodnja dosegla okroglo 40 odstotkov (gross) proizvodnje Združenih držav. V neenakomernem razvoju sovjetskega gospodarstva je bila prednost dana industrijski proizvodnji, posebno težki industriji in vojnemu materijalu. Tako je razdelitev proizvodnje bila leta 1956. v mnogočem različna od ameriške. Na primer: ruska proizvodnja avtomobilov, pralnih strojev in hladilnikov znaša 2-4 odstotkov ameriške proizvodnje teh predmetov. Na drugi strani je proizvodnja nekaterih predmetov ista ameriški. Proizvodnja premoga je okroglo 70 odstotkov ameriške, pridelek jekla je približno polovica. Število izdelanih strojev za izdelavo strojev je približno dvojen ameriškemu. Skratka sovjetska proizvodnja se je mnogo razvila, čeprav tempo razvoja med 1928. in 1955. ni bil mnogo večji od ameriškega, se je sovjetsko gospodarstvo razvilo od 1950. naprej s približno dvakratno hitrostjo kot v Združenih državah. Industrijska proizvodnja v Sovj. zvezi se je v tej poslednji dobi (od 1955.) povečala za 10 odstotkov vsako leto. Sovjetski voditelji so dosegli ta razvoj s tem, da so v dobi 1926 - 1955. brezobzirno premestili več kot 25 milijonov delavcev iz poljedelstva v industrijo. Osnovni element tega razvoja je bil čisto domače narave. Napredek je bil dosežen z izkoriščanjem ljudstva, da bi bilo mogoče vsak rubelj investirati v proizvodnjo in per capita. Tako je potrošnja številnejšega prebivalstva leta 1956. na primer bila samo eno petino potrošnje prebivalstva Združenih držav.

Toda v enem primeru so neprestane spremembe zadržale tempo razvoja, v poljedelstvu. Od 1928. se je proizvodnja na eno sebo (per capita) zelo malo zvišala. V Ameriki pridelajo preobilico poljedelskih izdelkov z eno desetino ameriške delovne moči. Sovjetsko poljedelstvo pridelava ravno dovolj žita, krompirja in zelenjave za sovjetsko prebivalstvo. Da dosežejo to, uporabljajo približno polovico svoje delovne moči. Sedaj so sovjetski voditelji obljubili svojim ljudem boljše hrano kot so jo imeli leta 1956., vključno 40 odstotkov več mleka letos in $3\frac{1}{2}$ krat več mesa leta 1961. Hruščov je zagotavljal, da bo sovjetsko poljedelstvo prehitelo leta 1958. Združene države v proizvodnji mleka na enega prebivalca (per capita) in mesa v 1960. ali 1961.

Med težavami s katerimi so se sovjetski voditelji morali boriti je bilo tudi vprašanje vodstva industrije in načrtovanje. Edino to je mogel biti razlog za masovno premestitev sovjetske industrijske organizacije, označene od Hruščova maja lankega leta. Ogromna industrijska ministrstva v Moskvi so bila ukinjena in nadzor nad večino državnih podjetij je bil zaupan 102 okrožnima ekonomskima svetoma, toda niso pa izročili iz rok najvažnejšega sredstva centralne kontrole t.j. aparata komunistične partije, njenih inspektorjev, finančnih organov in centralne kontrole nad planiranjem.

Postavljen pred politično potrebo izboljšanja življenjskega standarda, gospodarske pomoči Kitajski, evropskim satelitom in nekaterim drugim državam in vzdrževanjem ogromnega in dragega vojnega aparata, je bil Kromelj primoran zmanjšati načrte investicijskega kapitala, toda vkljub temu sovjetski načrtniki odmerjajo večji del svojih sredstev za investicije. Če bodo Hruščove novotarije zadosti uspešne, bo do leta 1972. sovjetska proizvodnja jekla podvojena in energetična baza potrojena. Potrošnja predvidenih 260 milijonov državljanov bo do tedaj po načrtu narastla za več kot 60 odstotkov. prehrana se bo bistveno izboljšala in sedanji "življenjski prostor" povprečno štiričlanske ruske družine se bo dvignil od okroglo 16 m², do dvosobnega stanovanja s kuhinjo in kopalnico.

Dvajseto stoletje pozna podoben razvoj v Kanadi. Primerjava dveh izredno različnih gospodarstev seveda ne more biti točna, toda v istih 40 letih, ki obsegajo sovjetske izkušnje, je kanadsko gospodarstvo rastle vsaj tako hitro kot sovjetsko, če ne hitreje. Njena narodna proizvodnja je v dobi 1920.-1952. naraščala s povprečnim letnim prirastkom 7 odstotkov. Poleg tega je bil ta razvoj bolj uravnotežen med poljedelstvom in industrijo kot v Rusiji. V dobi 1880 - 1920. je ameriško gospodarstvo narastlo tako hitro kot sovjetsko v zadnjih 40 letih svojega obstoja. Zato je nemogoče trditi, da nudi sovjetska izkušnja neko jasno rešitev vprašanja gospodarskega razvoja. Toda najbolj surova šala pa je sovjetska trditev, da je komunizem najboljši za ljudi in njihov življenjski standard. To se verjetno nanaša na osnovne človeške potrebe - obleka, hrana in stanovanje. Kar se tiče oblačila je bil pod komunizmom dosežen viden napredek. Kar pa zadeva hrano, pa sovjetski podatki kažejo, da prehrana povprečnega sovjetskega človeka v 1955. ali 1956. ni mogla biti mnogo boljša kot pod starim režimom leta 1913. V pogledu stanovanja pa je ena od poslednjih studij Organizacije združenih narodov pokazala, da je standard stanovanj po mestih Sovj. zveze najnižji v Evropi. Rusko mestno prebivalstvo nima po 40 letih žrtev pod komunizmom več življenjskega prostora kot ga je imelo pod carji.

Hitri industrijski napredek je mogoče doseči pod komunizmom, toda samo tako, da se zapostavijo gospodarski interesi prebivalstva. Lahko rečemo, - mogoče je ta izjava preveč poenostavljena, toda ne potvarja dejstev - da je 40 let komunizma dalo povprečnemu ruskem državljanu eno srajco več v zameno za njegove žrtve. Izguba svobode, likvidacija prijateljev in sorodnikov, dolge ure dela in strašne lakote, vse to je bilo plačano z nekaj metri blaga več kot pa pod carji in nekaj socialnih ugodnosti. To je resnični pouk sovjetskega ekonomskega razvoja. To je pouk, ki ga morajo razvijajoče se dežele pravilno brati.

Priredil J.G.

...oo0oo...

PISMA UREDNIKU

TITOVİ AGENTI: G.urednik! V svojem poročilu (KT 230) je g.J.G. omenil Branka Horvata in njegov referat, objavljen v vestniku "Odbora za znanost in svobodo". Tega človeka poznam nekako dve leti, ko sem ga srečal na seminarju "Fabian Society" (poročilo v KT 200). Horvat je seveda član Zveze komunistov, med vojno pa je bil politični komisar ali nekaj podobnega na Hrvaškem. To je eden izmed številnih Titovih **neuradnih** "veleposlanikov", ki jih morete videti po vsej Evropi, kjer poskušajo slehernemu, zlasti socialistom, tolmačiti modrost jugoslovanskih komunistov. Pri tem ga kajpak na vadno polomijo, čeprav so običajno tujci do njih zelo vljudni in jim omogočijo, da se čuje tudi rdeča stran argumenta. Toda veleposlaniki Horvatovega kova običajno tak vljudnostni molk - vede ali nevede - razumejo kot nekakšno odobravanje in pošiljajo domov poročila o svojih velikih propagandnih uspehih, da bi mogli še naprej ostati na sladkem zapadu in živeti ob mastnih dnevnicah na račun jugoslovanskih narodov. - Horvatova stara pesem je, da Zpad ne nudi možnosti jugoslovanskim študentom, da bi prišli v Anglijo na studij. Glede tega mu je na seminarju odgovoril narodni poslanec g. Jdm Parker; sicer velik prijatelj jugoslovanskega režima, ki uživa na počitnicah v Jugoslaviji in je tako postal "ekspert" za jugoslovanske zadeve: "Angleške šole in univerze so v prvi vrsti namenjene Angležem; če ostane še kaj praznih mest, pridejo na vrsto tujci, toda najprej oni iz Commonwealtha."

S.L.

G.urednik! V Londonu se trenutno smuka po vseh koncih in krajih svetnik za tisk tukajšnje titovske ambasade Silvo Pečjak, ki je bil nekdanji član dr. Nagodetove skupine, nato pa je predsedal h komunistom. Izdaja se za zmernega človeka, ki je celo v opoziciji proti režimu, in razlaga, da komunizem ni ničesar hudega. Nedavno mi je pravila neka gospa, da je bil na sestanku svobodomiselnih pesnikov in pisateljev. To je popolnoma v stilu Horvatovega sodelovanja pri "Science and Freedom". Naši komunisti postajajo vedno bolj spretni pri propagandi zase. S tem pa hočeš nočeš topijo tudi odpor proti sovjetskemu komunizmu, ki je na mnogih krajih že tako in tako omajan. Zato toliko manj razumem one, ki bi morali vedeti kaj je komunistična in-

filtracija, pa trdijo, da se tudi proti titovskim gospodarskim agentom na zapadu ne sme storiti ničesar, ker da bi to "škodilo domovini". L.

RAVNOGORCI: G.urednik! Niti v zanimivem članku g.Vitovca niti v polemiki nisem našel jasnega odgovora, kdo je upravičen se nazivati Ravnogorca. Tu mislim predvsem na Slovence, ki smo do pomladi 1944. komaj čuli kaj o Ravnogorstvu (tedaj smo šele dobili v roke Svetosavsko resolucijo), prej pa smo nekaj slišali o JURAČ, kar nam je bilo tolmačeno kot "Jugoslovanska revolucionarna organizacija". Kdo je torej upravičen med Slovenci nazivati se Ravnogorca? Imeli smo tri legije; katera je bila ravnogorska? Imeli smo nekaj strank, ki so preko "Slovenske zaveze" ali "Narodnega odbora" sodelovale v ilegalnem pokretu, četudi so nekatere ali nekateri v njih vodstvih igrali tudi na legalne karte. So pristaši teh stran Ravnogorci? Je Ravnogorec ppolk. Novak, ki sicer ni bil v nobeni legiji ali stranki, ampak je bil poveljnik za Slovenijo, ki pa se je nazadnje celo "muckal" z Italijani? - Drugič: Kaj je ravnogorska ideologija? Ravnogorski pokret je (z drugimi vred) pristal na baškem kongresu na 'Jugoslavijo kot federativno državo z dinastijo Karađordjevićev in Petrom II. na čelu' ter na težko razumljivo politiko, da naj posebna srbska edinica v skupni državi obsega ves srbski narod, posebna hrvatska ves hrvatski in posebna slovenska ves slovenski živelj. To še vedno velja? In tretjič: Treba je jasno povedati, kakšen smisel in namen in cilj naj ima organiziranje in vzdrževanje Ravnogorskega pokreta v emigraciji. Ne odrekam niti možnosti niti upravičenosti njegovega obstoja, toda stremim po razčistitvi politične misije tega pokreta, ki utegne v demokratični družbi predstavljati coklo demokratični ureditvi ali pa nevarnost za demokracijo, ki jo sicer na vsa usta zagovarja. Ne odrekam vloge, ki so jo igrali Ravnogorci med vojno, čeprav smo n.pr. v Sloveniji komaj vedeli za to ime, a ga gotovo nikdar nismo uporabljali, toda želim razčistitve pomenov, preden je mogoče začeti razpravo tam, kjer jo je pričel g.Vitovec.

Deseničan

G.urednik! "Politično zrelemu emigrantu" g.V.F., ki je že sedel na sam "kamen modrosti" bi ne kazalo odgovarjati in ga spomniti nekaterih dejstev, ki mu vsekakor ne "imponirajo" (kot ne legitimacije ravnogorskih prvkov ali pa predvojnih politikov - ker teh pač nima), saj je temu vse strankoprazgledanemu možaku itak že vse znano. Torej ne radi g.V.F. nego radi emigrantov, ki jih ta "zreli politik" smatra za "rajo", sem k moji analizi (njenih ugotovitev niti ne skuša ovreči, saj ga srbe le volitve in legitimacije), primoren dodati sledeča pojasnila:

1) Tisti londonski krogi, ki žive v domišljiji, da je pokojni Draža šel v gozd nekako na "ukaz Nj. Vel. Kralja, po predlogu G. Ministra dvora", ne slišijo radi o Ravnogorskem pokretu, še manj pa o Centralnem nacionalnem komiteju, kajti ta bi mogel biti vsaj enak če že ne pomembnejši od "nenadkriljivih" jugoslovanskih egzilnih vlad. Za njim je doma bila le Jugoslovanska vojska v domovini, s katero naj bi oni po mili volji (točneje po volji njihovih tujih gospodarjev) razpolagali. Zato vse publikacije, ki jih ti krogi izdajajo, trdovratno molče o Ravnogorskem pokretu (zlasti še o revolucionarnem) in njegovem vodstvu. To je "uradna linija", katere se g.V.F. drži kot pijan plota.

2) Ravnogorski pokret je kot politična organizacija obstojal že leta 1942. Njegovega obstoja ne mislim dokazovati s pomočjo v emigraciji znanih knjig Adama Pribičevića, dr. Živka Topalovića in Ravnogorcem sovražnega Bore M. Karapandžića, nego navajam, kaj o njemu pravi uradni nemški vir, tajni priročnik za nemške vojaške enote na severozapadnem Balkanu "Truppenmerkblatt Nordwest-Balkan", izdan 22. novembra 1943, ki na strani 10. piše: "Srbija: 3. Ravnogorski pokret (die Bewegung "Ravna Gora", na čelu katerega stoji glavni odbor politične organizacije, ima svoje mestne odbore v vseh mestih, občinah in vaseh. Vsak odbor ima dva centra: a) za obveščevalno službo, b) za vzgojno in propagandno službo. DM omladinske organizacije so priključene mestnim odborom. Politično vodstvo pokreta poklanja največjo pozornost organiziranju mladine, ki se izvaja po komunističnem vzorcu:

a) na vsaki srednji šoli so formirani trije do pet omladinskih krožkov; b) tri do pet grup omladincev in omladink tvorijo krožek; c) tri trojke sestavljajo grupo. Itd. itd."

3) Za Ravnogorca se lahko smatra le oni, ki je bil pripadnik pokreta v domovini, torej ni nikakršnih "drugo in tretjerazrednih" Ravnogorcev, kakor bi rad g.V.F. označeval "Ravnogorce".

4) Ravnogorci so in so bili vedno demokratično usmerjeni, zato ne nasprotujejo volitvam. Ne strinjajo se pa v tem, da se z ravnogorskim plaščem odevajo organizacije, ki so v bistvu sestavljene in vodene od ljudi, ki o Ravnogorskem pokretu v domovini niti slišali niso in še dandanes slišati nočejo. (Premnogi med njimi so se proti njemu celo borili.)

Kar pa zadeva g.V.F. se popolnoma strinjam z njim, da se je "ravno = gorstvo" z vsemi njegovimi "fantastičnimi ideologijami" rodilo v brezposelnih glavah ebolskega taborišča. Želel bi le, da "trezni londonski politik" za ta "emigrantski pojav" opusti zlorabo slavnega imena Ravne gore, četudi v narekovaju, nego ga pravilno krsti: Srbska monarhistična stranka.

Glede "Soluncev" bi pristavil, da so pravi Solunci padli na fronti ali pa skromno molčali v domovini kot danes v tujini skromno molče Ravnogorci. Kričali so pa solunski "komordžije", ki smo jih bili v stari Jugoslaviji res do grla siti, kakor smo sedaj v zamejstvu kričanja in "metanisanja" takozvanih "Ravnogorcev".

Upam, da mi g.S. ne bo izpodbijał dejstva, da je tistih 4000 funtov, poklonjenih kraljevi pisarni, zbralo in poklonilo "Zruženje borcev Kr. jug. vojske" in ne morda ljubljanski gasilci. Če se ta vsota potem krsti za tak ali tak sklad (n.pr. sklad za potovanja delomrznežev od Rima do Nice, St. Moritza in obratno) in se ne smatra za društveno premoženje, to v bistvu prav toliko menja resnico, kot se je nekoč razlikoval dodatek na poplave ali sušo od stvarnega davka. Ena rubrika več je bila na plačilnem listu. Plačati smo morali pa vse skupaj...

Vitovec

=====

VZROKI PORAZA

OB OBLETNICI KOROŠKEGA PLEBISCITA

Koncem avgusta je "Naš tednik-Kronika" objavila na uvodnem mestu članek, ki ga je v nemščini napisal koroški Nemeč g.B.P. V njem pravi, da je na Koroškem 80.000 Slovencev.

Mirno lahko trdim, da jih je 100.000. Kajti v Celovcu in Beljaku živi na deset tisoče Slovencev, ki so pa skoro vsi zapisani narodni smrti, kajti njihovi otroci bodo po pretežni večini že Nemci.

V tej deželi torej, kjer živi sto tisoč Slovencev, se je vršil 10. oktobra 1920. plebiscit, ki smo ga izgubili. Za slovansko državo (Jugoslavijo) je bilo oddanih 15.279 glasov, za nemško državo (Avstrijo) pa 6746 glasov več, torej 22.025. Kdor razmer ne pozna, se čudi, da so Slovenci odločili glasovanje v korist nemški državi. Kdor pa jih pozna, pa pravi: čuditi se moramo, da je celo toliko (15.279) glasovalcev glasovalo za slovansko državo!

Slovenci so kot narod po razpadu Avstro-Ogrske rekli 1.1918: Svoboda in zedinjenje! Svoboda v narodni slovanski državi in združenje vseh Slovencev. Toda bili so prenaivni in so mislili, da se bo to kar samo naredilo. Nekdo je rekel tiste čase: "Roma deliberante Saguntum perit" - Medtem ko je Rim v neodločnosti premišljeval, je Sagunt poginil. Mi bi rekli: medtem ko je Ljubljana cincala in čakala, je Koroška propadla! Med 28. novembra 1918. bi bili lahko brez boja zasedli Koroško, toda po krivdi Narodne vlade v Ljubljani, ki niti ni pustila zasedeti Koroške, se to ni zgodilo. Nato so 5. decembra 1918. Nemci sklenili, da se bodo bojevali proti slovanskim četam. Tako se je pričel boj za Koroško.

Proti koncu aprila 1919. so slovenske čete napravile ofenzivo, ki pa se ni posrečila, ker so bile tedaj nemške čete že močnejše. Začetkom majnika 1919. so Nemci napravili ofenzivo. V petih dneh so imeli v posesti vso Koroško. Slovenske čete so deloma pobili, deloma ujeli, deloma pa izgnali. Slovenci zdaj niso bili več sposobni, znova zasedeti Koroško. Dne 28. majnika 1919. ob štirih zjutraj se je začela jugoslovanska ofenziva pod poveljstvom generalov Smiljančiča, Maričiča, Milenkovičiča in Majstra. In ta je imela popoln uspeh. Jugoslovanske čete so zasedle Celovec, Gospo Sveto, Magdalensko goro. Če bi se bilo to zgodilo pol leta prej, bi bila slovanska Koroška brez glasovanja pripadla slovanski državi. In to bi bilo tudi edino pravično.

Koncem januarja 1919. je v avtu potovala po deželi ameriška Milesova komisija. Nemci so povsod zbrali svoje ljudi, ki so demonstrirali za Avstrijo. Milesovo poročilo je odločilno vplivalo na predsednika Wilsona. Ta je zahteval plebiscit in od tega ni popustil. Mar je Wilson poznal razmere na Koroškem!?

Skozi petdeset let pred plebiscitom, vse od 1870. leta dalje, je nemška šola zastrupljala slovensko dečo na Koroškem z nemškim duhom in mišljenjem. To je bilo pravo pojaničarjevanje Koroške. Skoro vsi glasovalci ob plebiscitu so hodili v šolo ponemčevalnico. Tako je bilo nujno, da smo glasovanje izgubili. Mesta in trgi so bili temeljito ponemčeni. Le kraji kot Velikovec, Borovlje, Pliberk, Železna Kapla, Grebinj in Labud so lo. oktobra 1920. dali nad 5000 glasov za nemško državo. Tu se je pokazal uspeh nemških otroških vrtcev in nemških šol.

Pa tudi mnogo ljudi se je preselilo v mesta Celovec, Beljak, Št. Vid ob Glini, Gradec in Dunaj. Tam so se navzeli nemškega duha in miselnosti. Za časa plebiscita so prišli glasovat v rojstne občine. Takih je bilo okrog 2000. Skoro vsi so glasovali za nemško državo. Pet tisoč in dva tisoč je pa sedem tisoč; tako so prav ti ljudje odločili plebiscit. Nemška večina je namreč znašala 6.746 glasov.

Prav po nepotrebnem so priključili plebiscitnemu ozemlju še ponemčeno Puštrico, ki je dala 634 glasov za Avstrijo in komaj 21 za Jugoslavijo. Toda, kot rečeno, odločilno je vplivala raznarodovalna šola, tako je lahko reči, da sta nemški in nemčurski učitelj odločila usodo slovenske Koroške.

Eden izmed 15.279.

RASTEJO BREZ NAS

Staro reklo je, da tisti, ki ima mladino na svoji strani, ima narodovo bodočnost v rokah. Komunisti to dobro vedo in podvzemajo vse mogoče ukrepe, da bi v tem uspeli. Na zunaj se sicer pokaže tu in tam po samezen uspeh, dejansko pa mladina ni njihova.

Če se moremo zanesti na podatke, ki jih nudijo novi begunci iz Jugoslavije ali pa obiskovalci, je slovenska mladina pretežno apolitična - torej niti za niti proti. Za izoblikovanje značaja to gotovo ni pozitivno in na dolgo dobo gledano, ljudje brez hrbtnice ne bodo bogve kako koristni za narod. Toda takšno je stanje. Mladinci se zanimajo pred vsem za šport in zabavo in so se v tem oziru precej zmodernizirali, celo v slabem pomenu besede, toda ta modernizem je prinesel s sabo tudi odtujitev od partijske linije. Tako je to skoraj edino možen proces v danih prilikah, ki zagotavlja kolikor toliko svobodno mislečo generacijo. Sicer so neke razlike med mestno in kmečko mladino; za poslednjo bi bilo morda moč reči, da se večja vpliv Cerkve, toda gotovo zelo počasi.

Kar zadeva mladino na univerzi, je dejstvo, da je mogoče čutiti njen odklon na desno, kajti začelo ji je presedati, kar in kakor ji trobezljajo partijci vse mogoče neumnosti. Tako se tudi med organiziranimi študenti-komunisti opaža, da se svobodneje izražajo in da se njihovo mišljenje razlikuje od uradnega stališča. Ni več mogoče mladih ljudi tako obračati po vetru, kot so to lahko še delali pred tremi, štirimi leti.

Na smeh mi je šlo, ko sem se spomnil ob teh gornjih podatkih onih emigrantskih trditev, po katerih je 95% naroda (in s tem mladina) proti režimu. To je vendar čisto nemogoče, če vzamemo svinčnik in računamo:

Vzemimo, da se mladinska doba konča s 25. letom, ko običajno vsak študent zapusti univerzo. Tak petindvajsetletnik je bil torej rojen l. 1933. in je štel ob koncu druge svetovne vojne dvanajst pomladi. Rad bi poznal tistega, ki ima ob tem času že izdelan svetovni nazor in na katerega kašnejših trinajst indoktrinacijskih let ni nič vplivalo. In prosim, to je še najboljši primer, kajti večina mladine še ni bila stara deset let, ko smo mi zapuščali domovino. Ti rodovi komaj vedo kaj več, da je nekoč, ko so še kratke hlače nosili, divjala neka velika vojna... Kako naj se torej taka mladina opredeli proti režimu, ko pa ne pozna niti predvojne Jugoslavije niti sveta, ki ji je - razen v redkih primerih študiranja na tujem - nedostopen?

K.P.S.

KDO JE KRIV

Dr. V. Maček pripoveduje v svoji knjigi "In the Struggle for Freedom", da so srbski člani naše vlade v zamejstvu poskušali zvaliti odgovornost za vojni poraz Jugoslavije l. 1941. na Hrvate in Slovence. To trditve smo tudi čuli v raznih taboriščih po odhodu iz domovine. Na pol pozabljena, je ob branju omenjene knjige ponovno oživel v spominu, kar me je navedlo, da napišem par sledečih vrstic.

Jugoslovanska vlada v zamejstvu ni mogla imeti veliko podrobnih in zanesljivih podatkov o poteku naše vojne. Kajti štabi, od divizijskih navzgor, so odpovedali neprimerno bolj od same vojske; hočem reči, da ni bilo nikogar, ki bi vlado obveščal o dogajanju. Še manj je pa vlada mogla upeljati kakršno koli preiskavo v državi pod okupacijo. Iz tega sledi, da je navedena trditev o odgovornosti za poraz popolna izmišljotina.

Z izgubo vsega levega obrežja Save v aprilu 1941. še ni nastala katastrofalna situacija. To je bilo možno predvideti in zavrniti. Najtežji udarec je nastal, ko so Nemci vdrli v Srbijo in Makedonijo iz Bolgarije a tam ni bilo hrvatskih in slovenskih trup!

"Völkischer Beobachter" je objavil v maju 1941. opis nemškega pohoda v Jugoslavijo, da je nemška komanda samo na Stracinu pri Kumanovu morala vreči v borbo en bataljon pehote. Iz tega ~~zaključujem~~, da je bilo v Srbiji zelo malo borbe z Nemci. Bila pa je na severni državni meji, katero so branili Slovenci in Hrvati.

Dr. Maček pripoveduje tudi o uporih treh hrvatskih polkov ob mobilizaciji in na fronti (mimogrede: veliko poštenja je treba, da se kaj takega prizna!). Rad bi povedal g. dr. Mačeku: tudi za te upore niso krivi Hrvati! V Srbiji so vojaki odhajali na samovoljen dopust, a ko se je zvedelo, da so Nemci vdrli iz Bolgarije, da so dosegli Beograd in Niš, ni bilo niti misliti na borbo in trupe so se dobesedno same od sebe razšle. Tudi srbskega vojaka ne gre kriviti za tako duševno stanje pač pa državno in vojno upravo, ker te psihološke značilnosti niso proučili, dasiravno imajo izkušnjo iz prejšnjih vojn o njegovih borbenih vrednostih.

Avstro-ogrska vojna uprava je znala napraviti iz naših fantov odlične borce; srbska vojna uprava pa ne samo da ni znala narediti ničesar konstruktivnega ampak je uničila še ono, kar je nasledila od Avstro-Ogrske.

Jasno, na hegemoniji, na legendi in na ponarejeni zgodovini se država ne gradi in tudi vojska ne. Tu ležijo vzroki poraza.

P. Vrai

POD ČRTO

Poslednja številka MEDDOBJA, ki ga izdaja Slovenska kulturna akcija, prinaša izpod peresa prof. M. Jevnikarja pregled slovenske knjige leta 1957. V tem letu so izšle 4 pesniške zbirke, 19 pripovednih knjig in 2 drami, torej 25 izvornih del dvaindvajsetih avtorjev. Toda zaprepaščujoča je ugotovitev, da jih od teh živi samo 13 v domovini, kjer so objavili 2 pesniški zbirki in 11 pripovednih spisov. Potemtakem živi preko 40% avtorjev izven domovine in sicer štirje na Primorskem in pet izven Evrope. Upravičeno je vprašanje, kaj bise zgodilo z Nemčijo ali Francijo, če bi 40% njenih književnikov živelo izven domovine. Spričo take statistike je delo Slov. kult. akcije tem več vredno!

Našim desničarjem, ki se ogrevajo za korporativno ureditev in jemljejo za zgled Portugalsko, bo morda postalo nerodno, ko bodo zvedeli, da imajo "pomanjkanje delovne sile" v koloniji Angoli. Gre namreč za prisilno delo, pred katerim je v zadnjih 25 letih zbežalo v Sev. Rodezijo nad 1 milijon zamorcev.

Zagreb ima televizijo, ljudje pa nimajo denarja za aparate. Zato kroži po Zagrebu vic, da se vsakodnevna oddaja takole konča: "S tem ~~zaključu~~ jemo današnjo oddajo. Lahko noč, tovariš Bakarić! Lahko noč!" Ljudje pravijo, da je on edini partijski mogotec, ki si je lahko nabavil dragi aparat...

Ko gre spet za kitajski sedež v Združenih narodih, berem tole pismo nekemu uredniku: "Mednarodni spori bodo vedno obstojali, toda človeštvo se bo moralo odločiti, ali jih bo poravnavało z "gobcem" ali pa z vojno. Druge izbire ni. Edina razpoložljiva arena za razgovore so Združeni narodi, ki je le novo bojišče ne pa udoben klub enakomislečih. Države morajo biti zastopane po svojih učinkovitih vladah", sicer da je razprava brez smisla.

TIČ

MISS STONE

V Jugoslaviji so pred nedavnim izdelali film, ki ima za svojo snov zgodbo o ameriški misijonarki, katero so pred 57 leti ugrabili macedonski uporniki z namenom, da bi na ta način prisilili ameriško vlado, naj bi jim pomagala pri njihovem boju proti Turkom. Afera, ki je leta 1901 dvignila precej mednarodnega častnikarskega in diplomatskega prahu, je bila vse doslej močno pozabljena in jugoslovanski filmski ljubitelji so morali potovati celo v knjižnice Washingtona, da bi našli za zgodbo dovolj gradiva. Na svoje začudenje so našli bore malo podatkov, s katerimi so skušali ponazoriti avanturo pogumne misijonarke po imenu Helen Stone in njene vloge v viharni balkanski politiki tistega časa.

Najstarejši prebivalci Skoplja in nekaterih drugih mest Macedonije se še danes spominjajo gospodične Stone zato, ker je kot predstavnica tedanjih Združenih držav Amerike pomagala macedonskim rojakom, ki so se bili za osvoboditev izpod turškega jarma.

"The Affair of Miss Stone" je naslov filma, ki ga predvajajo po inozemstvu in če nič drugega, ga bodo gledalci južnoslovanskega pokolenja uživali predvsem zato, ker je bil film sneman, z malimi izjemami, po večini v Makedoniji.

Gdč. Helen Stone je bila pogumna ameriška protestantska misijonarka, ki je leta 1901 po svoji volji odšla v divje balkanske planine na pridigarsko pot. Ni bilo dolgo, ko so jo macedonski patriotje, ki so se tedaj kakor pač malone v vsej svoji zgodovini upirali turškemu carju, ugrabili in zahtevali za njeno osvoboditev debelo možnjo denarja, s katerim da bodo kupili orožja in streliva.

Amerikanka je kot ujetnica macedonskih upornikov prebila svojih prvih šest mesecev precej klaverno v gorski podzemeljski jami in pozneje v podstrešju neke kmečke hiše. Včasih so jo gonili po samotnih gorskih poteh, pripravljeni, da jo ustrelje, če bi hotela pobegniti, medtem ko so se zaupniki uporniškega gibanja s pomočjo tolmačev v Solunu pogajali z vsemi mogočimi in nemogočimi Amerikanci za vsoto 25 tisoč zlatih lir. Ameriški poslanik v Carigradu se je direktno zavzel za zadevo in posredoval pri Turkih, naj bi nesrečno misijonarko rešili iz uporniškega ujetništva. Turški vojaki so večkrat postavljali zasede okrog uporniških gnezd, da bi misijonarko oteli, a se jim to nikoli ni popolnoma posrečilo. Ob neki teh prilik so uporniki bežali z misijonarko čez visoke planine v snežnem metežu.

Gdč. Stone je bila malone vse do konca svoje avanture prepričana, da je postala žrtev nesmiselnih, krvi željnih banditov in jo Macedonci niso mogli prepričati, da se bore za svojo politično svobodo. Uporniki so jo znova in znova nagovarjali, naj piše na svoj misijonarski urad v Solunu po zlate lire, nakar da jo bodo spustili, a misijonarka se ni hotela vdati. Po daljšem času šele se je jelo misijonarki svetlikati, da uporniki niso banditi, ampak da se bore proti Turkom. V enem spopadov med uporniki in turškimi četami je gdč. Stone odločila, da bo napisala na svoj misijon v Solunu pismo.

Uporniki so kmalu nato prejeli del zahtevanega denarja in se z vsoto zadovoljili. Ko so macedonski patriotje nato ameriško misijonarko izpustili, so imeli v njej enega najbolj vnetih nemacedonskih zagovornikov svojega boja proti Turkom; ko se je namreč Miss Stone vrnila v Združene države je potovala širom svoje dežele in narejala govore v podporo macedonskega osvobodilnega gibanja in celo zbirala za upornike denar.

"The Affair of Miss Stone" je prvi jugoslovanski film, ki so ga posneli v slogu, ki ga v Ameriki poznajo pod imenom "Cinemascope"; večina zgodbe se vrši v Makedoniji in le nekaj malega so snemali v Grčiji in Turčiji. Bojni prizori so pogosti in učinkoviti. Nekaj dialoga je v angleškem, francoskem in turškem jeziku.

L.P.

KLIC TRIGLAVA izhaja okoli 20. v mesecu in ga izdaja "Slovenska Pravda" Njeno mišljenje predstavljajo samo oni prispevki, ki so podpisani od izvršnega odbora. - Naročnina za list znaša v Vel. Britaniji £ 1.4.0 na leto odnosno 6/- na četrt leta, v Severni Ameriki pa \$ 3.50 za navadno in \$ 7.00 za letalsko dostavo, drugod pa odgovarjajoča protivrednost.

RAZGLEDI

RESNICA O DRAŽI MIHAILOVIĆU (napisal Dr. Ivo Omrčanin, München, 1958., 316 str.) je nova zgodovina dogodkov za časa druge svetovne vojne. Tokrat je zgodovinar ustaš.

Sličnost med to "zgodovino" ustaša dr. Omrčanina in "zgodovino" zboraša g. Karapandžića (Državljanska vojna v Srbiji - vidi KT 228) je znatna. Tako ustaš kot zboraš, vsak v svoji knjigi, skoro na isti način prikazuje Dražo Mihailovića. Razlika je edino, da ustaš meče v isti koš z Mihailovićem vse Srbe brez razlike, medtem ko zboraš deli Srbe na nekoliko skupin a ne greši, da bi vse Hrvate po vrsti tlačil med ustaše.

Knjigo dr. Omrčanina je treba brati, da lahko vidiš, do kakšne mere lahko gre človeška mržnja kakor tudi človeška neumnost. Dr. Omrčaninova knjiga je polna sočnih izrazov in opisov, kot na primer, ko govori o Nediću, da "se je podelal v hlače", ali ko navaja konec kraljevega hrbta z imenom, ki se v dostojni družbi ne uporablja. Ustaše se težko na katerikoli način prišteva med dostojno družbo in verjamem, da so samo obstoječi zakoni preprečili dr. Omrčaninu, da ni njegovo delo "pornografska zgodovina".

Povsem naravno je, da dr. Omrčanin ne dela nobene razlike med Dražom Mihailovićem in četniki, ki so nastali v ustaški Hrvatski. Za njega so vsi Srbi četniki, a ko jih deli na dve skupini, sta obe enaki: "V celi Srbiji se ni našel niti en Srb, ki bi obsodil četniška klanja, izvršena nad hrvatskim narodom. Srbi tega niso zmožni narediti. Srbi so sami naročili ta klanja. Četniki in sploh Srbi, so se vrgli na goloroko prebivalstvo Hrvatske" (str. 102).

Zanimiva je namreč trditev, kateri verjamejo ne samo ustaši temveč tudi mnogi Hrvati, da so najprej Srbi v ustaški NDH začeli z klanjem Hrvatov, a da so se ustaši dvignili v obrambo hrvatskega naroda, pri tem pa so prešli meje potrebne samoobrambe (ubijajoč ne samo četnike, temveč tudi nedolžne Srbe). Kot dokaz se navaja, da so četniki v prvih dneh NDH, 12. aprila 1941. leta, zažgali in pobili prebivalstvo dveh mirnih hrvaških vasi, Ilići in Cim v Hercegovini. Tudi če je to resnica da sta ti dve vasi bili požgani in mnogi prebivalci ubiti, se to ne more šteti v greh Mihailoviću niti četnikom. Kar se je v resnici zgodilo z gori omenjenima vasema so bili zgrešeni računi ustašev in Mačekove Seljačke zaštite, ki so začeli napadati edinice jugoslovanske vojske in jih razoroževati, čim je bila Jugoslavija napadena od Nemcev. Sličen primer je bil tudi pri gornjih vaseh, le da so pri tem Mačekova Seljačka zaščita in ustaši naleteli na trd oreh, ker so oficirji in vojaki teh edinic jugoslovanske vojske niso hoteli predati oroženim Mačkovim in ustaškim banditom. Jemati gornje kot dokaz, da so Srbi prvi začeli z klanjem Hrvatov je brez smisla.

"Če pregledamo vse statistike, ki obstojajo in če jih čitamo v luči znanstvenih raziskovanj", piše dr. Omrčanin, "in če vemo vse, kar se je zgodilo, potem postane jasno, da je po Srbih uničeno okoli en in pol milijona Hrvatov. Koliko jih je padlo od četnikov, a koliko od komunistov, je težko vedeti, vendar je lahko računati, da so komunisti (deloma skupno s četniki) pobili okoli pol milijona, potem ostane pol milijona četniških žrtev, kar približno odgovarja stvarnosti". Zanimiv bi bil odgovor na vprašanje, kdo je kriv za poboj onega tretjega pol milijona Hrvatov? Sami ustaši? Če vzamemo v poštev one Srbe ki trdijo, da so Hrvati ubili okoli en milijon in pol Srbov, potem pridemo do tega da je Jugoslavija v zadnji vojni izgubila okoli 3 milijona Srbov in Hrvatov!

"Svet ima prav, kadar sočustvuje z ubogimi begunci, ki so zapustili svoje dežele pred rdečim terorjem, a ne sme se dovoliti, da zločinci uživajo iste pravice, kot drugi pošteni ljudje, da med mirnim prebivalstvom žive stotine teh ubijalcev mož, žena, starcev in otrok... Kot vidimo žive danes v svetu svobodno nekateri od teh, ki so krivi za zločine Draže Mihailovića, tako Živko Topalović in Mladen Žujović... A predvsem hočemo postaviti svetu pred oči, da je v kulturnem, posebno krščanskem svetu mnogo teh četniških klavcev in njihovih vodij živih, med katerimi je tudi sam bivši kralj Peter Karadjordjević" (Str. 185)... "Strašna klanja so vršili četniki s pomočjo nekega noža 'kama'... Ta nož ni poznan nikjer na svetu, niti nikjer na svetu ne obstoja tako strašno orožje, tudi ne med divjaki, do katerih ni prišla zapadna civilizacija" (Str. 132). Tako ustaš, dr. Omrčanin.

Brez dvoma, da se v emigraciji nahajajo mnogi četniški klavci, ki so uporabljali "strašno kamo", a nedvomno se nahajajo v emigraciji tudi mnogi hrvaški klavci, ustaši, ki so tudi imeli poseben nož, takozvan "karikaš", ki ni bil nič manj strašen kot "kama".

Pri celi tej stvari je zabavno edino to, da vsi ustaši v emigraciji in neki drugi Hrvati, smatrajo neobhodno potrebno, da bo knjiga dr. Omrčanina čim preje prevedena na glavne svetovne jezike.

INTEGRALISTI: "...zgodovinsko dejstvo /je/, da mora integralizem v naših razmerah nujno privedi v antidemokracijo. Mora tudi takrat, kadar so njegovi nosilci iskreni demokrati: tedaj ti "nosijo vodo" za one, ki to niso..." "...v emigraciji imamo integraliste, ki sami odkrito pridigajo svojo antidemokracijo. Tako beremo v monakovski ISKRI 1. julija, da ne more biti v vprašanju 'državnega in narodnega edinstva preglasovanja in nadglasovanja', ne more biti 'volilnih skrinjic' niti 'gumijaskih kroglic'. Sklicujoč se na Trumanovo deklaracijo 'narodne potrebe' v Ameriki 1950. in zdaj na prevzem oblasti od strani De Gaullea v Franciji, se ISKRA odločno zavzema za 'izredne mere' in v nameri, da ostvari svoje integralistične težnje, očitno ne čuteč kakšna razlika obstoja med obema prvima primeroma in tem, kar bi ona hotela. Na kratko: zagovarja nacionalistično diktaturo..."

Tako piše v julijski številki HRVATSKA ZORA, časopis hrvatskih zborščev, o pisanju ISKRE, časopisa srbskih zborščev. Morda se bodo našli v emigraciji naivni ljudje, ki bodo mislili, da je HRVATSKA ZORA zapustila zborščko kolo, pri tem pa ne bodo opazili, da je urednik HRVATSKE ZORE sicer napadel ISKRO ne pa zborščko "ideologijo".

Razumljivo je, čemu se urednik ZORE jezi, toda razumeti je treba tudi pisanje ISKRE. HRV.ZORA je imela od samega začetka nalogo zbrati okoli sebe zmerne hrvatske emigrante v ali izven HSS. Deset let je njen urednik trobil v demokratsko in federalistično trobento, brez uspeha. Deset let je prav tako tudi ISKRA skrbno pisala, da ne bi pokvarila poskusov HRVATSKE ZORE. Ko pa so srbski zborščki po desetih letih videli, da ni učinka, da ni zmernih Hrvatov v ali izven HSS, ki bi bili toliko naivni, da bi se ujeli na trnek HRV.ZORE, so srbski zborščki opustili kamuflažo in v ISKRI odkrili svoje mišljenje. Jasno da je g.Kaleb divji, ker kaže, da ga niso vprašali za mnenje, poleg tega pa še vedno misli, da so še nekje, - bogve kje, - kakšni Hrvati, ki bi jih ZORA mogla združiti.

DR.MIHA KREK - RAVNOGOREC? Pozno, ali ne prepozno (radi pomanjkanja prostora preje), obveščam čitatelje o proslavi "Dneva Ravne Gore", ki se je vršil v Clevelandu, 17.maja 1958. Ta "Dan Ravne Gore" prireja vsako leto Združenje borcev K.J.V. "Dražo Mihailović" v Clevelandu. To leto so bili pri proslavi prisotni (kot javljata GLAS KANADSKIH SRBA in RAVNOGORSKI BORAC) od Slovencev tudi g.g.Dr.Miha Krek, dr.Jakob Žakelj, general Ivan Prezelj - Andrej, Ivan Avsenek in drugi. Dr.Bogomil Vošnjak bi moral imeti govor, ker pa radi boleznini ni prisostvoval, je njegov govor prebral dr.Miha Krek. Ravnogorci so bili navdušeni tako z govorom kakor tudi s prisotnostjo Slovencev, a predvsem s slovenskim oktetom pod vodstvom g.Ivana Riglerja in umetniškimi in režijskimi sposobnostmi g.Pavla Borštnika. Prisotnost dr.Kreka in ostalih Slovencev na takih srbskih prireditvah je treba pozdraviti, čeprav ni dvoma, da tega stališča ne bo odobravalo mnogo Hrvatov iz HSS, ki so mogoče dosedaj verjeli, da imajo dr.Kreka in ostale v žepu. S svojim gornjim dejanjem je dr.Krek dokončno pokazal, da je neodvisen od dr.Mačka in da SLS ni podružnica HSS, kot so to preje trdili zlobni jeziki!

SRBI, HRVATI IN TELEVIZIJA: V časopisu HRVATSKI GLAS obvešča čitatelje ing. Ivan Tomić, da se bo uvedla na Hrvaškem in Sloveniji televizija. "To je", pravi ing.Tomić, "očividni dokaz tehnične superiornosti Hrvatov in Slovencev nad Srbi". To je razjezilo GLAS KANADSKIH SRBA: "V slučaju, da bi se uvedla televizija v Beogradu pred Zagrebom in Ljubljano, potem bi to ne bil očiten dokaz tehnične superiornosti Srbov, temveč dokaz srbokomunistične zarote... Mi Srbi nismo niti zaslepljeni niti hudobni niti trmasti, da ne bi priznali, da sta Slovenija in Hrvatska v tehničnem pogledu bili naprednejši od srbskih pokrajin..., ker je to posledica politike, ki se je vodila v Avstro-Ogrski, v bivši Jugoslaviji in katera se danes vodi..."

B.Simonič

OD MESECA DO MESECA

German, škof žički, je postal novi patriarh srbske pravoslavne cerkve. Star je 59 let, a za škofa je bil posvečen 1.1951. Enako kot pokojni Vikentije, German zagovarja dobre odnose med pravoslavno cerkvijo in Titovim režimom.

Kitajsko veleposlaništvo v Beogradu je dostavljalo jugoslovanskim časopisom in posameznikom članke pisane v ruščini, v katerih so avtorji napadali jugoslovanske komuniste in Tita. Na protest zunanjega ministrstva je kitajski ambasador lakonično odgovoril: "To je samo boja proti revizionizmu in nič več!" Ko je Titova vlada nato pritožila v Pekingu, je kitajski ambasador zletel s svojega položaja.

Enver Hodžin režim v Albaniji sedaj meri svojo moč s Titovim, dobro se zave dajoč, da ima za seboj 200 milijonov Rusov in 600 milijonov Kitajcev. Ko se je neki albanski vohun, Hasan Spata, vračal iz zahodne Nemčije v Albanijo preko Beograda, ga je UDBA zaprla in ustrelila, ko je mož "hotel pobegniti". Albanske oblasti so sedaj odgnale iz Tirane ducat jugoslovanskih državljanov in njihove družine, ki so pričakovali repatriacijo. Kam so jih odgnali, ni znano.

V Pragi so začeli izdajati "VPRAŠANJA MIRU IN SOCIALIZMA", "informativni in teoretični organ komunističnih in delavskih partij". Časopis izhaja v 16 jezikih, a njegova prva številka je v glavnem posvečena napadom na jugoslovanske komuniste-revizioniste.

Program Zveze Komunistov Jugoslavije in Kardeljev referat o njem na 7. kongresu bosta v kratkem izšla v posebni brošuri v Indiji. Zbirka Titovih govorov je izšla na arabskem jeziku v Kairu. Med drugimi sta tudi govora v Puli, v katerem je Tito kritiziral rusko intervencijo na Madžarskem, in pa govor s 7. kongresa, v katerem je kritiziral odpoved sovjetskih kreditov.

Na 4. slavističnem kongresu v Moskvi je bolgarski profesor Emil Georgiev napadel jugoslovanske slaviste, češ, da ne obstoja macedonski jezik in macedonska literatura in da je oboje "integralni del bolgarske književnosti".

Odločili so se, da drugo leto praznujejo 40-letnico ustanovitve jugoslovanske komunistične partije in SKOJ-a.

Počitnice so se uradno nehale 31. avgusta. Skupščinski odbori bodo verjetno začeli ponovno zasedati koncem septembra.

Po uradnih podatkih so življenjski stroški v avgustu padli za 4% v primeru z julijem in za 8% v primeru z junijem. Medtem ko so cene industrijske robe ostale neizpremenjene, so cene poljedelskim pridelkom dokaj padle, kar je verjetno pripisati sezoni. Po uradnih podatkih se je zato avgustov račun prehrane znižal po družini za okroglo 9%. Potrošniški krediti so se zmanjšali za 900 milijonov v juniju v primeru z majem.

Uradni krogi smatrajo znižanje povpraševanja po potrošniških kreditih kot znak, da se življenjski standard v Jugoslaviji viša. To seveda ni tako, odnosno ni docela tako. V preteklih pregledih sem poročal o strožjih pogojih za dodelitev potrošniških kreditov in njihovih posledicah v proizvodnji. Sedaj pa je izbruhnil na dan še en skandal, ki kaže, zakaj so bili dejansko vpeljaniti strožji pogoji in zakaj se je podeljevanje, ako že ne povpraševanje, zmanjšalo.

Vse polno je slučajev, da dobivajo kredite, in to visoke kredite, ljudje, KI JIH NIMAJO NAMENA POPLAČATI. Postopek je tale: Delavec ali uslužbenec nekoga podjetja napravi prošnjo za kredit, ki jo overovi "prijatelj" v upravi podjetja. Podjetje s tem garantira plačilo in banka zaprošeni kredit izplača. Nato se prosilec na odplačilo požvižga in podjetje plača njegov dolg. Po vsej logiki bi morala nato podjetje izterjati odn. odbiti odgovarjajočo vsoto od prosilčeve plače, toda marsikatera podjetja "pozabijo" to storiti, a ona, ki ne "pozabijo", so v nevarnosti, da prizadeti delavec ali uslužbenec podjetje zapusti, čim pride do prvega odtegljaja. Potem pa ga lovi, če ga moraš. Pri tem je precej jasno, kdo lahko tako stvari počenja in na legalen način pride do visokih vsot. Po drugi strani pa trojijo oni, ki niso "ta pravi" in ki jim podjetja posojil nočejo garantirati.

Podobne kupčije se delajo s stipendijami. Podjetje stipendira enega ali dva študenta v nadi, da bosta po opravljenih študijah prišla na delo k njim. Toda v mnogih slučajih se podjetja obrišejo pod nosom, ker doštudirane strokovnjaka "kupi" za težke tisočake kako drugo podjetje, katerega ni prav nič sram, da podjetju, ki je strokovnjaka stipendiralo, odplača odškodnino.

POPRAVEK: Skupni jugoslovanski TV program se bo začel 29. novembra in ne septembra, kot sem poročal v št. 231.

Glavni oddajnik ljubljanskega TV centra se sedaj gradi na Krvavcu, 1750 m nad morskovo višino. Oddajnik bo zadostoval za ljubljansko kotlino do Kranja in bo služil kot zveza z zagrebškim in beograjskim televizijskim centrom. Za povezavo beograjskega in zagrebškega centra pa se danes gradijo oddajniki na Fruški gori.

JUGOELEKTRO podjetje iz Beograda je sklenilo sporazum s Phillipsovo tvrdko v Holandiji, na podlagi katerega bo Philips dostavil do konca leta posamezne dele za 1.700 TV sprejemnikov. Aparate bo do nato sestavili Nikola Tesla podjetje v Beogradu, Telekomunikacija v Ljubljani, R-R institut v Nišu, Rudi Čajevac podjetje v Banjaluki in zagrebška Radio-industrija.

Kardeljova izjava na zagrebškem velesejmu: "Problem sodelovanja s tujimi tvrdkami je zelo važen za našo industrijo - zlasti z onimi tovarnami in industrijami na tujem, ki omogočajo proizvodnjo novih izdelkov s pomočjo novih tehničnih procesov. Tako sodelovanje omogoča naši industriji, da se mnogo hitreje razvija, kot pa če bi se morala sama ukvarjati z reševanjem novih problemov. Seveda, naša industrija se ne sme zadovoljiti samo s tem, marveč mora na tej osnovi graditi lastne načrte za bodočnost. Lahko pa se reče, da je sodelovanje s svetovno proizvodnjo osnova našega napredka."

To se odlično ujema s čestitkami, ki sta jih beograjskemu in zagrebškemu velesejmu poslala predsednik Eisenhower in trgovinski minister ZDA Weeks. Ike pravi v svojem telegramu, da "napori organizatorjev in razstavljalcev na teh velesejnih predstavljajo doprinos našemu skupnemu cilju: graditi mir potom svetovne trgovine".

Primerov sodelovanja s tujimi tvrdkami je več. V mnogih slučajih pa so začeli v Jugoslaviji izdelovati industrijske predmete na podlagi tujih licenc. V ladjedelnici Uljanik v Puli, recimo, izdelujejo že od 1954. leta dalje majhne in velike dieslove motorje na podlagi danske licence. Danci tudi nudijo tehnično pomoč pri izdelavi večjih ladij.

Drug pomemben primer so Fergusonovi traktorji, ki jih sestavljajo v Novem Beogradu na podlagi angleške licence. Sestavne dele izdelujejo v strojnih tovarnah v Novem Beogradu, Rakovici, Zagrebu, Zemunu in Banjaluki. Imajo tudi okrog sto mehaničnih delavnic v raznih krajih, ki vrše preglede in popravke. Do konca tega leta bodo izdelali 3.300 traktorjev 35 h.p., a prihodnje leto 4.500. Počasi bodo tudi uvedli proizvodnjo raznih priključkov, ki usposabljujejo

Fergusonov traktor za razne operacije. V poljedelstvu sedaj uporabljajo nič manj kot 28.000 traktorjev.

Modernizacija poljedelstva predstavlja drugače precejšen glavobol zaradi vremena, ki je slabo in velikih površin, ki so še vedno v zasebni lasti. To poslednje pomeni, da kmetje sejejo in žanjejo kot se jim pač zdi in država nima mnogo od tega. Ponekod, zlasti v žitnorodnih krajih, privatne kmetije ne morejo tekrovati z državnimi "farmami", pa zato raje sodelujejo z zadrugami in dobijo na razpolago traktorje in gnojilo, pa tudi semena.

Ker se potrebe večajo in je izvoz še vedno osnovan pretežno na poljedeljskih proizvodih, sedaj pripravljajo zakon, s katerim bi radi regimentirali tudi "individualne proizvajalce", t.j. svobodne kmete. Ta zakon bo določal način proizvodnje odn. ohdelovanja v vsej državi, kar bo prisililo kmete, da sodelujejo z zadrugami v planiranju proizvodnje. Kaj se bo zgodilo z onimi, ki bodo zakonu nasprotovali, še ni poznano.

Na vsak način režimu letos voda v grlo teče. Do konca julija so izpolnili samo 51% predvidenega plana izvoza.

TRGOVINA: Sao Paulo v Braziliji bi rad kupil jugoslovanske trolejbusse v zameno za brazilsko kavo. - Izrael hoče kupiti ribiške ladje, ladijske stroje, autobuse in drugo industrijsko blago v zameno za sadje, tekstil, in naprave za namakanje v poljedelstvu. - Zagrebški velesejem so obiskali egiptovski in sirijski minister za gospodarstvo in trgovino, iraški minister za gospodarstvo, pomočnik madžarskega ministra za trgovino, pomočnik ameriškega ministra za trgovino (ki je izjavil, da spada ta velesejem med najboljše na svetu) in italijanski minister za zunanjo trgovino (Italija je na prven mestu v jugosl. izvozu). - Elektrarne na Dravi so izvozile v Avstrijo 145,70000 kilovatnih ur energije v 1957. letu. Isto bodo izvozile letos. - Jugoslavija je razstavljalna na Dunaju, v Plovidu in v Dunasku. - Ustanovljena je bila poljsko-jugoslovanska trgovinska konora. -

DIPLOMATSKA SLUŽBA: Dalibor Soldatič, dosedanji šef protokola, je postal veleposlanik v Meksiku. - Živadin Simić, dosedanji odpravnik poslov v Kartunu, je postal prvi poslanik v udanu. - Nijaz Dizdarević, doslej minister v zunanjen ministrstvu, je postal prvi veleposlanik v Iraku. - Miloš Carević, ki je pet let preživel kot poslanik na Danskem, je postal veleposlanik v Turčiji. - Tito je sprejel in pogostil maršala Montgomery-a.

IVAN STANIĆ